

גליון רחץ [במים] - פר' צו / פורים תשע"ט

הידעת ?!

[א]

לקראת פורים הבעלי"ט הנני בזה לשגר ד"ת מענינא דיומא.
[א] בספר "מנות הלוי" על מגילת אסתר מהרה"ק רבי שלמה אלקבץ זצ"ל כתב דבר נפלא על הפסוק (אסתר ג' יג') "ונשלוח ספרים ביד הרצים אל כל מדינות המלך..." וגו' וז"ל: אחינו בני"י, שמעו אהבת ד' אותנו גם בעת חרון אפו עלינו, כי בפסוק המר הזה נכתבו כל אותיות האלף ב"ת הפשוטות והכפולות והוא אחד מכ"ב פסוקים אשר נרמזו בו כל האותיות כמובא במסורה ובספר יחזקאל (סימן כ"ח) וכל זה להורות כי אותיות התורה עומדות להגן בעדינו, וביען בעת ההיא נמצאו בעם בני"י פושעים ומורדים וכו' כל כן נגרעה אות צדיק פשוטה וכו' ע"ש. (וכוונתו שחוץ מהאות צדיק מאותיות מנצפ"ך נמצאים כל האותיות בפס' זה).
[ב] איתא בספח"ק 'שפתי צדיק' מהרה"ק רבי שמואל אברהם אבא מהורודענקא זי"ע (פר' לך עה"פ ויהי אחר הדברים וגו') כתב וז"ל: ...כמו שאמר אדוני אבי מורי ורבי הקדוש (ה"ה הרה"ק רבי ברוך מו"ז זיצא זי"ע בעל 'אמרי ברוך') זצ"ל, עה"פ (אסתר ג', יא) ויאמר המלך להמן, כי המלך הוא הקב"ה, והמן הוא היצה"ר, הכסף נתון לך, שאם הכסף הוא ברשותך, אז והעם לעשות בו כטוב בעינך, כי עניות מעבירים על דעת קונם (עירובין מב, ב) עכ"ל. (המאמר לא מובא בספרו 'אמרי ברוך').

[ג] איתא בספר "מלבוש לשבת ויו"ט" עה"פ (אסתר ד' טז'): "לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן" וז"ל: אמרתי לרמז למנהג ישראל בפורים שמדבקים פרורי אגוזים או שומשומין ומטגנים אותם בדבש ונעשה גוש אחד וקורין אותו נאנ"ט, יען כי המן אמר ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים היינו שיש ח"ו פירוד לבבות ביניהם, ע"כ אנו עושים הנאנ"ט רומז על התחברות לא כמו שאמר המן וזהו גם כן הרמז בפס' "לך כנוס את כל היהודים" היינו התחברות.

[נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

!! תגובות !!

[א]

הרב דוד סקולסקי - "גנוז קידוש השם" ב"ב, הרב מ. ש. ד. = בגליון רצז (מדור מי יודע אות ג') נשאלה שאלה מי הוא האדמו"ר מקאליוואלע? ייתכן שמדובר ברבי אורי יהושע אלחנן אשר ב"ר יעקב צבי מפוריסוב. נולד בשנת תרכ"ה. נתמנה בתרמ"ט לאדמו"ר. עבר מפוריסוב לקולביעל וממנה עבר בשנת תרע"ה לוורשה. נפטר ביום י"ג באולול תש"א בוורשה. עיין בספר החסידות.

[ב]

הרב מאיר יחזקאל ויינר עורך ספר שמו"ת בכתב אשורית, עם לקט מהבעש"ט הק' ותלמידיו על דברי התרגום = בגליון רצז (מי יודע אות ג') שאלו מי הוא "האדמו"ר מקאליוואלע". ע"ש. הוא הצדיק הק' 'נחלתנו' - רחץ/א

מי יודע ומי מכיר ?

[א]

[א] כת"י ספר 'צוואת הריב"ש' היה מונח אצל הרה"ק רבי ישעי' מיאניב זי"ע (לפי המובא בשער הספר), ונדפס פעמיים באותה שנה שנת תקנ"ג. הספר 'אור תורה' (מהמגיד הק' ממעזריטש זי"ע) נדפס בקארין תקס"ד, והכת"י היה מונח אצל הרה"ק רבי ישעי' מדינוויץ זי"ע, כמובא בשער הספר, ונדפס בהסכמת הרה"ק רבי אשר צבי מאוסטראה בעל מעין החכמה, והרה"ק רבי מרדכי מקארין זי"ע.

בס"ס 'שם ושארית' בהוספות 'שארית לשארית' כתב שרבי ישעי' מיאניב ורבי ישעי' מדינוויץ הוא אותו בן אדם. ע"ש. ושאלתי אם זה אותו בן אדם, למה ב"אור תורה" דפוס ראשון. לא מוזכר בשער או בהסכמות שהוא כבר הודפס הספר 'צוואת הריב"ש'?

[ב] בספר 'פאר וכבוד' (מבעל דברים ערבים, עמ' ל) מובא שהרה"ק רבי דוד זלאטעס זי"ע הי' מתלמידי הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע. כנראה שהי' נקרא כך ע"ש אמו 'זלאטא'. מי יודע מה הסיבה או הסיפור שבגללו נקרא ע"ש אמו?

[נתקבל מהרב אייזיק ברד"נ בלוי]

הוספות המערכת: **[א]** בספר 'שם הגדולים החדש' מרבי אהרן וולדמן זצ"ל (במערכת אות יו"ד סעיפים רפו ורפח, ע"ש). ובספר 'סדר הדורות החדש' מרבי מנחם מענדיל בודק זצ"ל (בפרק תלמידי הבעש"ט זי"ע אות י', ובפרק תלמידי המגיד ממעזריטש זי"ע אות יח) שנייהם מציינים את רבי ישעי' מיאניב ורבי ישעי' מדינוויץ כשני אנשים נפרדים (וראה משי"כ על כל אחד מהם בנפרד) ע"ש.

[ב] הרה"ק רבי מרדכי מקארין הנ"ל אין הכוונה לאחד מבני הרה"ק רבי פינחס מקארין זי"ע, אלא לאחד מבני משפחת מרגליות הידועה והמפורסמת, מחותנו של הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע, כי בנו הרה"ק רבי יוסף מטורטשין זי"ע הי' חתן רבי מרדכי הנ"ל. מאמר מיוחד עליו, פרסמתי בקובץ 'נחלת צבי' (גליון ט') - מנחם אב תשנ"ג מעמ' כח והלאה), ומשם תדרשנו.

[ג] על הרה"ק רבי דוד מזלאטעס זי"ע, כתב ידידי הרה"ק רבי אהרן שפירא שליט"א אב"ד פרדס כץ בעמ"ח ימי זכרון ואבני אש, מאמר מיוחד, ונתפרסם בקובץ 'נחלת צבי' (גליון כה - ניסן תשע"ג, עמ' סה - עא), ומשם תדרשנו.

[ב]

[א] בספר אגרא דכלה פר' וארא (ד"ה ויתפרש עוד כבד) כותב הבני יששכר על איסור האווזות הפטומות. האם ידוע על עוד צדיק חוץ מהבני יששכר שאסר את האווזות הפטומות (גשטאפטע גענז)?

[ב] האם ידוע פרטים במעלת הספר אור צדיקים מהמהר"ם פאפירש, ומה שדיברו צדיקים בשבח הספר וכדו'.

[נתקבל מהרב משה גליק]

ליהודים היתה אורה ושמחה
וששון ויקר

רבי אורי יהושע אשר אלחנן מקאלביאלע בהרה"ק **רבי יעקב צבי מפאריסאוו נכד היהודי הקדוש** זי"ע, מחבר ספר **"אמרי יהושע"**. שהיה מזקני הצדיקים בווארשא.

ומדי דברי, אזכיר מעשה (שמעולם לא נדפס) ששמעתי מהרה"ח **רבי שמחה פרידמן ז"ל, מזקני חסידי ביאלא**, ששמע מאביו החסיד **רבי לייביל ז"ל**: חסיד אחד של הרה"ק **מסאקאלאו** זי"ע היה זקוק לניתוח מסובך וקשה, ובימים ההם ניתוח היה בחזקת סכנת נפשות ממש. ובא לפני **רבו הק' הנ"ל** ובקש עצתו וברכתו. השיב לו **רבו הרה"ק** אענה לך, אך בתנאי אם תבטיח שתשמע לקולי. והבטיחו. ואמר לו שילך אצל הרה"ק **מקאלביאלע הנ"ל**, ויבקש את ברכתו. וכן הוה ונתברך על ידו ועלתה לו ארוכה.

לאחר מכן שב לרבו הרה"ק **מסאקאלאב** ושאל לו מדוע שלחו אצל הרה"ק **מקאלביאלע**, והשיב לו: היות כי הוא עצמו הוא בקי בטיב המחלה הזאת, וידע שהיא מחלה מסוכנת. לכן חשש לקחת זאת על כתפו, ושלחו לפני הרה"ק **מקאלביאלע**, שהוא איש קדוש מאוד, ואינו יודע מהויות העולם, וכאשר הוא יברכו, וודאי תתקיים ברכתו. זכות הצדיקים יגן עלינו ועכ"ל.

[ג]

הרב אברהם בנימין מאיר בויס = במה שהעירו בגליון רצז (מי יודע אות א', בהערה) האם היה איסור לחשוב בשבת על המן איזה טעם יהיה לו, ואם יש איסור בעשית מלאכה במחשבה, כבר דנו בזה באחרונים אם היה אסור בדור המדבר לחשוב בשבת על המן שייחפך לדבר אפוי ומבושל. החיד"א בספרו **פני דוד** (פרשת בשלח) הביא בשם המהר"ש **פרימו** שהיה אסור לאפות את המן במחשבה, ע"ש. וראה מה שכתב על זה בעיקרי הד"ט (סימן י"ד, אות כ"א), גם במרכבת המשנה על המכילתא (פרשת בשלח) כתב בפשיטות שהיה אסור לאפות את המן במחשבה. אולם יש לציין מה שכתבו במושב זקנים עה"ת (פרשת בהעלותך) שלא היה איסור לאפות את המן בשבת רק בדיבור ולא במחשבה. גם בשפתי צדיק (פרשת בשלח, אות סה) כתב בפשיטות שהיה איסור לאפות את המן במחשבה.

הערת הכותב הרב יהודה גנוט :

היות שד"ת כפטיש יפוצץ סלע ובודאי הדברים נאמרים על תורתן של ראשונים כמלאכים זי"ע ונה"ר דאורייתא מכיפיה מתברך, אענה על ראשון ראשון כתלמיד הדן בקרקע, בעזהש"ת.

במה שכתב הרב בויס שליט"א, שיש בזה פלוגתא בין המרכבת המשנה ודעימיה והמושב זקנים ודעימיה. יתכן שנחלקו אם עיי במחשבה אכן נהפך מאכל בעצמותו או שרק היה בטעמו ושכך משמע לשון חז"ל שהיה מתהפך לכמה טעמים. אמנם יתכן שגם על הצד שרק היה נהפך בטעמו גם יש מקום לחלוק אם דבר זה מותר בשבת. כיון שהטעם הוא עיקר המאכל כדאי בחי' הרשב"א לחולין מהפסוק באיוב יוחיד אוכל יטעם לו' ואינו תח"י לעיין בו (ור' בצעטיל קטן להר"א (אות טו) "שהטעם שהוא מרגיש בפיו בשעת לעיסה ובשעת גמיעה היא פנימיות הקדושה השורה במאכל ההוא" ואכהמ"ל). א"כ כיון שזה עיקר המאכל יתכן שאם נשתנה עיי' הרהורו יש מקום לחלוק אם נחשב נולד בשבת.

[אמנם גם זה צ"ע אם יש איסור לעשות נולד שלא עיי שום מלאכה מלי"ט מלאכות (כגון המרסק את הקרח דדמי לטוחן) או שהוא רק איסור הנאה וקצר המצע מהשתרע].

[ד]

הרב ישכר דוד קלויזנר = בגליון רצז (מי יודע אות ב' בהערה לסעי' ב) מ"ש בהערה שם: "ואולי אפשר לחלק, דהיתר הרהורים לא נאמר אלא כשאינו פועל בהם שום מעשה, משא"כ כאן דאיתעבידא כמאכל חדש [נדומיא דנולד], בזה לא שרי. אטו המבעיר אש בשבת עיי שמות וכדומה לא יהא חייב?!"

נחלתנו' – רחצ'ב

וזה החילוק אינו, כי הלא כתב שם בהדיא: **"אבל אצל המן צריך אדם לעשות בו במחשבה, כמה צריך לאנשי ביתו, דהיינו אם קנה עבד או נולד לו בן צריך לחשב במחשבה כמה צריך לנפשות ביתו, וכן היה עומר לגלגולת"**, ושם הרי **"אינו פועל בהם שום מעשה"** (כמו גבי **"דאיתעבדא כמאכל חדש"**), ואפ"ה ס"ל דלא שרי.

ונראה לתרץ ע"פ מה דאיתא ב'לקוטי שיחות' חלק יא (עמ' 80) שהביא הירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) [וע' בשבת קב, ב = המגילה]: **"מעשה בחסיד אחד שיצא לטיול בכרמו בשבת וראה שם פירצה אחת וחשב לגודרה במוצ"ש, אמר, הואיל וחשבתי לגדרה איני גודרה עולמית כו"**, והיינו דמדת חסידות... היא לזוהר גם ממחשבת מלאכה". - ובהערה 8 שם איתא: **"...משא"כ להירושלמי שתוכן ב' הענינים - שביטה מדיבור וזהירות במחשבה - חד הוא - שבות בה"**, עכ"ל.

ומעתה יבוארו היטב דברי ה'קדושת לוי' שאומר **"לכך לא ירד המן בשבת שלא לעשות מרוחניות גשמיות אפילו במחשבה"**, דהיינו לפי הירושלמי הנ"ל גבי **"זהירות במחשבה"**, וא"ש.

הערת הכותב הרב יהודה גנוט :

דעת שפתיו של רבנו הק' מבארדיטשוב זי"ע ברור מללו. וכתב שני סיבות למה לאסור ירידת המן בשבת. [א] צריך אדם לעשות בו במחשבה כמה צריך לאנשי ביתו, דהיינו אם קנה עבד או נולד לו בן צריך לחשב במחשבה כמה צריך לנפשות ביתו, וכן היה עומר לגלגולת. [ב] וגם לחשוב איזה טעם יהי לו למן לכך לא ירד המן בשבת שלא לעשות מרוחניות גשמיות אפילו במחשבה.

וכשלעצמי לא הבינתי כלל דבריו הקדושים בטעם א' בודאי שאין הכוונה שעיי מחשבתו היה נעשה עומר לגלגולת, כי זהו פליאה עצומה שהוצרך הקב"ה להמתין עד שיחשב בעה"ב ואדרבה המן היה מברר אם וכמה אנשים שייכים לו כדאי בש"ס. ועוד אם כן הלא דברים ק"ו ומה אם לחשוב רק הטעם היה אסור בודאי שלא לייצר מן במחשבתו אסור ואין מה להוסיף אח"כ טעם נוסף פחות יותר [ובסתם לחשב מנות, מותר אפילו בפה אם אינו קורא מתוך הכתב].

וא"כ שיטה זו בקדושת לוי נעלמה ממני כוונתו הקדושה כלל, וכאן בודאי שפיר קאי דברי כתי"ר שלא דיבר אלא ממדת חסידות. אבל לא על כך נסובה ההערתו של הרה"ג ר' ברוך כץ שליט"א אלא על הטעם ב' שכתב הקדו"ל שהיה אסור לחשוב על טעמו כדי שלא לעשות וכו' ועיי אמרנו בעניינו שיתכן שיש צד איסור בזה וכאמור לעיל בהערה להרב בויס שליט"א.

אם כי כמובן שגם אחרי ככלות הכל אפשר לומר שלא נתכוין הקדושת לוי זי"ע לאיסור מלאכה ממש כי אם ממידת חסידות [אע"פ שלשונו נוטה יותר לאיסור ממש] וזה מבואר ממה שכתב רוי"מ בההערתו. וקוב"ה חדי בפלפולי אורייתא, זי"ע.

[ה]

הרב דוד אריה שלזינגר מח"ס "ארץ דשא" = [א] לגליון רצ"ז (מי יודע אות ב') רש"י נקט כהמדרש רבה (במדבר יב, ט') כיון שהוא אחד ממזמורי משה.

[ב] שם (מי יודע אות ב') לגבי הרהורים, עיין ש"ע (סימן קכ"ח סעיף מ"ד בהג"ה וסימן ש"ו סעיף ח').

[ג] שם (תגובות אות ד'), יש לציין דיש מציינים שם ה' בג' יודיין שוים.

[ו]

הרב חיים מאיר וסרמן = בגליון רצז (מי יודע אות א') בדברי **"שפתי צדיק מפילץ ששאלו בעניין היש מי שיודע מקור לזה שאחשוורוש עשה תשובה, ע"ש"**.

הרה"ק **רבי צדוק הכהן מלובלין** זי"ע בספרו **'פוקד עקרים'** (אות ה) כתב וז"ל: **"וכן דינה שמה מעיד עליה שהיא מצד מדת הדין ועל כן מנעה יעקב מעשו שידע שיחשוק בה כי שייכה למדתו שיונק אבל היא מצד הקדושה ומכל מקום היה אחיזה לאותו נחש החוי בה עד שהיה קשה לה לפרוש, וכו' וחז"ל אמרו**

(בראשית רבה עו, ט') **דנענש על ידי שהטמינה מעשו דהיתה מחזירתו למוטב והיה בזה גמר התיקון כשלא היה יוצא ממנו עוד עמלק שהוא הראשית דכל עכו"ם והיה השם שלם והכסא שלם דהיה נשאים כולם כגוף בלא ראש, וכו' וכבר אמרו לו חכמינו אם מזרע היהודים וגו' (אסתר ו, יג) וכל שכן עתה בהודע לו דגם אסתר יהודית ומרדכי דודה וראה שזוהמת אחשוורוש לא הטה לבבה מדת יהודית כי אסתר לבשה מלכות היינו מדת מלכות העליונה שעל זה אמרו (מגילה יד, ב) שלבשתה רוח הקודש והיא שורש כנסת ישראל שהם נגד כל שבעים אומות וחשב דאין כח אומה פרטית יכול נגדה רק הוא הבא מעמלק ראשית עכו"ם שכולל כח כל האומות חשב כי יוכל נגדה ועל ידי זה יפגום כל שורש הכנסת ישראל ויכבוש מדת המלכות כמו שנאמר ויאמר המלך סתם דבכל מקום במלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא מדבר כמו שאמרו ז"ל (אסתר רבה ג, י) הגם וגו' כי הוא בא לכבוש המלוכה של מלך מלכי המלכים שהוא כנסת ישראל וזהו אי אפשר בבית כשהקב"ה עמנו והוא שומרינו ומצילנו, וכו' וכל סעודתה אז לגרום סעודת מלך מלכי המלכים בקרבות בגמר בנין בית המקדש היפוך סעודתו דאותו רשע ועל כן אמר לה אז עד חצי המלכות ולא דבר החוצץ כי לב יודע ומרגיש מדת נפשו הטמאה שכוונת סעודתה היא על זה ושיתרומם על ידי זה מלכות מלך מלכי המלכים וממילא הוא חוצץ למלכות שלו, ועל כן נתחבר עם המן כי שורש עמלק גם כן נגד בנין בית המקדש דעל ידי זה ישראל נכללים ביותר מן העמים להיות גוי אחד ומיוחד בפני עצמו שכל שורש עמלק נגד זה, ועל כן אין השם שלם כל זמן שלא נגמר שלימות ישראל להיות מיוחד להשם יתברך שזהו יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בצירוף שתי אותיות אחרונות דהשם להראשונות שיהיה השם שלם שאינו בעולם הזה בהתגלות אלא בבית המקדש וגם הוא אינו בשלימות בעולם הזה להיות בנין הקיים לעד כל זמן שורש עמלק בעולם דאין הכסא שלמעלה המכוון כנגד בית המקדש שלמטה שלם ועל כן נצטוו להכרית זרע עמלק קודם בנין הבית כמו שאמרו בסנהדרין (כ"ב) ואילו זכה שאול [או דוד אחריו במעשה דצקלג] להכריתו לגמרי היו זוכין גם כן לבית המקדש המקוול הקיים לעד וגם לפני בית שני הוצרכו מקודם כריתות זרע על עמלק, ועל ידי זה נתעורר המן כי זה לעומת זה כשיש התעוררות מצד הקדושה להכרית הרע אז גם הוא מתגבר ורוצה בהיפך וגזר להשמיד וכו' אבל עצת ה' היא תקום ונהפוך הוא אשר וגו' ובה היה הכנה לבנין הבית. עכ"ל. ולפי דבריו מובן מה שהחזירתו למוטב הוא שמשלה עליו ולא הרע עליה.**

[ז]

הרב דוד ווייס = בגליון רצ"ז (מדור הידעת) כתבתם בענין "סידורי תפלה של אבות החסידות", ברצוני להביא לכם ממכירה פומבית בנוגע לסידור החסידי הראשון, כפי המובא בקטלוג המכירות של Auctions בכתבו ולשונו. [בלי שום הערות והארות לעי"ה, ועוד חזון למועד אי"ה - המערכת] וז"ל:

בסידור החסידי שנדפס בשנת תק"פ כתוב שנדפס הנוסח שנית, ונלאו החוקרים להבין הכוונה, ולכאורה הכוונה לסידור זה.

קדוש הקדשים! הסידור החסידי הראשון בעולם – חותמת האדמו"ר **רבי יצחק מנחם מזינקוב** [אטנא] זי"ע"א – קורין, תקמ"ה [1785] – סידור יקר המציאות שלא נראה מעולם במכירות! – הערות נוסח בכתב יד קדמון (אולי מאחד אבות החסידות).

משנת חסידים, מאת המקובל **רבי עמנואל חי ריקי** זי"ע"א, בו משולב נוסח סידור תפילה מכל השנה, כפי סידור האר"י הקדוש. עם סליחות, "ורא דשבת, וקפיטל קז בתהילים". כולל הגדה של פסח. קורין, תקמ"ה [1785].

פרט השנה, הנדפס בשער הסידור: "ש"מ ר"ה נפשי כי חסיד אני". [מסתבר שיש כאן רמז לכך שמדובר במהדורה חסידית ראשונה של סידור תפילה! כפי שיתבאר להלן].

נדירות: סידור נדיר ביותר, כמעט ולא השתמרו עותקים שלמים ממנו. מהדורה חשובה זו לא נראתה במכירות.

חשיבות: רק במהדורות בודדות נדפס הספר 'משנת חסידים' יחד עם התפילות, באופן שהוא מהווה "סידור" ממש. מהדורות אלו נדירות ביותר ומבוקשות מאוד. כל שכן המהדורה המיוחדת שלפנינו, שהיא ראשונה מסוגה בהיותה "חסידית", שהינה חשובה באופן יוצא דופן. לפנינו הסידור של האדמו"ר **רבי יצחק מנחם מזינקוב**, מגזע אפטא.

בשולי הדפים למעלה מ-10 הגהות והערות נוסח ארוכות ומעניינות, בכתב יד עתיק. שער הסידור המקורי חסר, במקומו נוסף דף ובו נוסח שער (שונה לחלוטין מהנדפס) עם עיטורים. חציו הנמוך של השער מכוסה.

נחלתנו' – רחץ/ג

א': הסידור החסידי הראשון

בשער הסידור (אשר חסר בעותק שלפנינו) נדפס: "גם הוספנו... ורוא דשבת [=כ"ונוא"] וקפיטל ק"ז בתהילים...". ואכן במהדורה זו נזכרים לראשונה בדפוס מנהגים חסידיים אלו – המנהג של אמירת "כ"ונוא" בערב שבת, וכן המנהג לומר פרק קז בתהילים בערב שבת, מנהג המיוחס לבעש"ט.

לפי דעתנו, סידור זה נדפס בשביל החסידים, וכנראה גם על ידם, וכפי שמורה הגימטריה של פרט השנה (כפי שהראנו לעיל). אבל יש מהחוקרים שרוצים לטעון להפך דווקא מתוך הסידור הזה שלפנינו, ולומר שמנהגים אלו אינם חסידיים במקורם, אלא נתייסדו על ידי המקובלים בבראד, והחסידים רק אמצאו אותם בשנים הבאות, אולם אין הדבר מסתבר כלל ועיקר, מכמה טעמים. גם פרט השנה שהודפס בשער מעיד על חסידיותו של הסידור, כפי שצויין לעיל.

על כל פנים החסידים הוסיפו לנוסח תפילתם את אמירת "כ"ונוא", הלקוח מהזוהר, אשר תוכנו מעלת שבת קודש. תפילה זו נאמרת בסיום קבלת שבת, לפני "ברכו", כדי להלחיק את לב המתפלל לאהבת השבת. בסוגריים נעיר כי אמירת "כ"ונוא" היא חידוש גדול. לא מצינו בין הקטעים המוזכרים בסידור ובמהדורות שיתקבל מנהג קבוע עבור ההמון כולו לומר קטע מן זוהר הקדוש, כי דברי ח"ן נמסרים בהצנע (ותפילת 'ברוך שמי' שמקורה בזוהר, אין בה דברים הקשורים לתורת הסוד, וכבר ביזוהר' משמע שיש לומר 'ברית שמי' בשעת הוצאת ספר התורה). פלא הוא שקבעו בסידור התפילה קטע שלם מספר הזוהר, העוסק בסוד ייחוד המידות העליונות. מנהג זה לא נזכר בכל ספרי הפוסקים הראשונים והאחרונים וגם לא בספרי המנהגים ובספרי האר"י והמקובלים האחרים.

במשך שנים היה מקובל לחשוב שאמירת נוסח זה נזכרת לראשונה **בסידור רבי אשר מרגליות** שנדפס בלבוב בשנת תקמ"ח. אולם בשנים האחרונות גילו החוקרים (ובראשם ר' משה בלוי הי"ו) שכבר בסידור הנדיר שלפנינו נזכרת אמירה זו, בשער החידור, ומשמע מלשון המדפיסים שעד אז לא נדפסו קטעים אלו בסידורים, וכאן לראשונה הם מובאים. יש לציין כי בעותק שיש בספריה הלאומית, ממהדורה זו, נדפס הקטע של "כ"ונוא". בעותק שלפנינו, שלכאורה לא חסרים בו דפים, הקטע לא מצוי. ועם זאת, זוהי לפנינו אותה המהדורה בוודאי, גם אם בגירסה שונה מעט. גם במפעל הביבליוגרפיה נרשם עותק כמו זה שלפנינו, שלא נדפס בו "כ"ונוא", הגם שבשער הודיעו המדפיסים בחגיגות על הוספתו. (ראו במאמר שפורסם במוסף 'קולמוס', תשרי תשס"ה, עמ' 25-29, ובמאמר 'מקורם הראשון של 'הודו' ו'כ"ונוא' בדפוס, היכל הבעש"ט כך לב עמ' נט ואילך).

ב': חותמת האדמו"ר הקדוש מזינקוב זי"ע"א

בשער שבכתב יד מופיעה חותמת: "**חיים מנחם בהרב ר"ר זוסיא העשיל מזינקוב**" (תקצ"ז-תרנ"ג) בנו של רבי משולם זוסיא מזינקוב בן רבי יצחק מאיר מזינקוב בנו של הרה"ק ה"אהבה ישראל" מאפטא. חתן הרה"ק רבי דוד מטולנא.

בשנת תרכ"ד הוכתר לאדמו"ר. היה מחשובי האדמו"רים ברוסיה, והשפעתו היתה גדולה. היו לו בתי חסידים משלו בעיירות רבות בפודוליה, בסרביה ואוקראינה. הרה"ק **רבי אהרן מקארלין** קרא לו "גבורה שבגבורה", ואכן נפטר ביום כ"ד בניסן – מידת "גבורה שבגבורה". השאיר אחריו כת"י שטרם נדפסו.

ניכרים בסידור סימנים שונים המעידים על התפילות בו, ביניהן טיפות שערות, כתמי דמעות, וכדומה.

ג': ההגהות בכתב יד

בסך הכל יש לפנינו כ-13 הוספות בכתב יד קדום:

[1] בדף ז ע"א תיקון מילה בכתב יד. [2] בדף סב ע"ב תיקון מילה בכתב יד. [3] בדפים כו – כז סימני שערות.

[4] בספירה השניה, בדף ז' הוספה בכתב יד, שתי שורות. [5] בדף ח הוספה ארוכה, כנראה בכתב יד, בסדר הקרבנות. יתכן והכותב הוא אחר מזה שכתב את יתר ההגהות. [6] בדפים טז – יז רישום [בעלות? "יוסף" "בער".] [7] בדף לח הערה בכתב ידו באילו ימים אומרים "למנצח". [8] בדפים מ' ואילך, לפני כל "שיר של יום" הוסיף הכותב בכתב יד: "היום יום... בשבת שבו היו הללוים אומרים בבהמ"ק". [9] בדף נב בתחתית העמוד הוספה בכתב ידו בנוגע לימים שלא אומרים בהם "אל ארך אפיים". [10] בדף נז הוסיף לאחר שיר של יום רביעי את המילים: "לכו נרננה וכו' עד ומלך גדול על כל אלקים". [11] בדף סג תיקון בכתב יד, בכתב יד מרובע.

ד': השלמות בכתב יד

בדפים שאחרי השער נרשמו בכתב יד (בכתובות שונות, אולי מכותבים שונים) שתי ההקדמות לספר, וכן "**מפתח המפתחות**" ו"**מפתח העולמות**". לאחר מכן נרשמה, הזוהרה הראויה לעולם קטן, וכן הדפים הבאים – עד דף ו בסידור, משם העותק שלם עד סופו. יתכן מאוד שהכותב הוא מקובל חשוב שהשתמש בסידור בראשית שנות הת"ר.

צב, קס, [5], קסב-קסג, קכד-קלב דף. חסרים הדפים הראשונים כנ"ל והושלמו בכתב יד עתיק. **גיל הפרוט:** 234 שנים. **מצב:** טוב. בלאי אופייני מחמת התפילות בסידור: כתמים, קמטים, קרעים בודדים, לעיתים עם חסרון מועט בטקסט. כך עב כרס. סימני עש בכריכה (שאנינה מקורית). שיקומים פשוטים בנייר-דבק במספר מקומות.